

Exposició: Tristes Armes. Josep Renau i Martha Rosler davant de la guerra
Institut Valencià d' Art Modern
5 de febrer 2015 – 5 de juliol 2015

Comissari: Juan Vicente Aliaga

Coordinadora: Teresa Millet

Composada per més de 90 obres del valencià Josep Renau (1907-1982) i de la nord-americana Martha Rosler (1943), "Tristes Armes" és un diàleg entre dos artistes que convida a reflexionar sobre el fenomen de la guerra i l'actualitat. La mostra inclou peces de l'etapa valenciana de Renau (1907-1939), del seu exili a Mèxic (1939-1958) i de la seua etapa al Berlín comunista (1958-1982) que dialoguen amb obres de Rosler sobre la Guerra de Vietnam (1967-1972) i els conflictes bèl·lics de l'Afganistan i l'Iraq (2004 i 2008).

El títol d'aquesta exposició es basa en dos paraules extretes d'uns emotius versos de Miguel Hernández, procedents de *Cancionero y romancero de ausencias (1938-1941)*:

Tristes guerras
si no es amor la empresa.
Tristes, tristes.

Tristes armas
si no son las palabras.
Tristes, tristes.

Tristes hombres

si no mueren de amores.

Tristes, tristes.

Aquest poema escrit en temps atziacs i d'irrupció brutal de la força militar– el colp d'estat feixista de Franco al 1936– suposa un reconeixement atribulat de la derrota de la paraula, del fracàs dels sentiments i dels afectes enfront de la freda lògica bèl·lica.

La història del segle XX està solcada de nombrosos conflictes polítics, econòmics i territorials, dirimits mitjançant l'ús de la violència militar. Aquests conflictes (Primera Guerra Mundial, Guerra Civil espanyola, Segona Guerra Mundial, Vietnam, Guerra Àrab-Israeliana, Guerra per la Independència de d'Algèria, Guerres Civils Libaneses, Guerres Iugoslaves...) han deixat una empremta de destrucció i odi. El segle XXI no ha començat millor i moltes conteses ocupen en l'actualitat l'atenció dels mitjans de comunicació (l'Afganistan, l'Iraq, Síria...).

La consciència del desastre que suposa la guerra ha conduït a diferents sectors socials a mobilitzar-se. També des de la producció artística s'han alçat veus crítiques davant dels enfrontaments armats. Tot i això, pocs ho han fet amb la perseverància i clarividència dels creadors reunits en aquesta exposició: el valencià Josep Renau (1907-1982) i la nord-americana Martha Rosler (1943).

Renau va mantindre una posició militant des de plantejaments comunistes durant la guerra civil. Anys després, ja a l'exili, va dissectionar amb atenció l'imperialisme nord-americà i les conseqüències brutals del seu afany d'expansió i poder. Va ser a Mèxic on Renau va fer un conjunt d'obres–entre elles alguns murals– en què atacava les bases del capitalisme i el poder omnímod de la burgesia. També seria durant el període mexicà el moment en què Renau va concebre la sèrie de fotomuntatges més aconseguits estèticament i políticament: *The American Way of Life*. En aquesta sèrie, encara que no únicament, l'imperialisme nord-americà aguaita en el seu intent de controlar Cuba i també en les massacres del Vietnam. Per a Renau tot allò és fruit d'un sistema social que mercantilitza la vida. Per això la societat de consum que emergeix de la segona guerra mundial és blanc de la seua ironia. Una societat en la qual el cos de la dona és també un objecte de consum.

En el cas de Martha Rosler, va ser la guerra del Vietnam el que va motivar alguns dels seus primers fotomuntatges a finals dels anys seixanta. Rosler volia dur mentalment i visualment les batalles del Vietnam a les llars nord-americanes. Pretenia d'aquesta manera trencar la comoditat i la indiferència de la societat del seu país aliena als crímens que l'exèrcit nord-americà estava perpetrant a molts milers de quilòmetres de distància. Des d'una posició feminista, Rosler va retallar imatges procedents de revistes que eren consumides sobretot per dones – el món domèstic des d'almenys Jean Jacques Rousseau s'havia pensat com un espai femení, cosa que és discriminatòria– per

a convertir en problema la idea de llar, aquella llar de la qual no disposaven els vietnamites, que fugien dels bombardejos i del napalm.

Rosler va incidir particularment en aquest aspecte en la sèrie *House Beautiful. Bringing the War Home* (1967-1972), ja que els espais en què apareixen soldats i imatges bèl·liques són aquells en què les dones, privades d'accés a la vida pública, al treball, a la formació, passen l'existència. En Rosler hi ha també una lectura de classe, les llars retractades als seus muntatges pertanyen a sectors benestants, als privilegiats –per exemple *Balloons, Boy's Room, House Beautiful (Giacometti), First Lady*-. Les cases dels desafavorits no ocupen un lloc a les revistes de decoració. No solen ser models a imitar o a los quals aspirar en l'escala social.

Recentement, Martha Rosler ha tornat a abordar la qüestió de la guerra i s'ha centrat en la invasió de l'Afganistan i l'Iraq als anys 2004 i 2008. El que planteja és que, almenys de del Vietnam, l'atroc beligerància dels diferents governs nord-americans no ha canviat i que la set de guerra continua. Per això és precís continuar produïnt imatges que posen en evidència aquestos fets. No és una qüestió superada.

Tampoc era una qüestió superada per a Renau, qui des d'una posició diferent, durant la seua vida va continuar centrant la seua mirada escrutadora en els conflictes bèl·lics, tant a Mèxic com a la República Democràtica Alemanya –el govern de la RDA li va concedir la medalla al mèrit patriòtic el 1972-. La presència de les armes en la seua obra és aclaparadora. Figura tant en les pintures al Tremp per al mural *La marxa de la joventut cap al futur* (1973) com en obres anteriors, per exemple en *Pàtria o mort* (1961) o en *La pàtria mexicana defensada pels seus fills* (1943).

La diferència amb Rosler consisteix a que Renau sostenia que la garantia de la existència de nacions que no acceptaven las ingerències d'altres–clarament es referia als Estats Units- es basava en el manteniment d'una indústria armamentística pròpia. Les armes estan presents, inclús en la funció de propaganda, en tota la trajectòria de Renau com a garantia, al seu parer, de la defensa de los pobles oprimits.